

PIERZCHAĆ (36) *vb impf*

pierzchać (27), **pirzchać** (7), **pierschać** (2); *pierzchać OrzList, BielKron (13), GórnDworz, BielSpr (4), StryjKron, BielSjem, KochPieś, WyprPl, SzarzRyt; pirzchać LubPs, RejZwierc (2), KochPs (2); pierschać Mącz (2); pierzchać : pirzchać RejWiz (2:1), BielSat (1:1).*

–é– (2) *KochPieś, WyprPl (tak też Cn), –e– Mącz (2); a jasne.*

inf pierzchać (18). ◇ praes [1 sg pierzcham.] ◇ 3 sg piérzchą (3). ◇ 3 pl piérzchają (3). ◇ praet 3 sg f piérzchała (2). ◇ 3 pl m pers piérzchali (3). subst piérzchały (1). ◇ fut 3 sg n będzie pirzchało (1). ◇ 3 pl m pers będą piérzchali (2) BielSat, BielSjem, będą piérzchać (1) BielSpr. ◇ imp 3 pl niech pirzchają (1). ◇ con 3 pl subst by pirzchały (1). ◇ [part praes act pierzchając.]

Sł stp: pirzchać w innym znaczeniu, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) i XVIII w. s.v. pierzchnąć.

1. *Uciekać w popłochu; cedere Mącz; aufugere, conicere (a. dare) se in pedes, facere fugam, (repente) fugere, perfugere, profugere, refugere, suffugere Cn (31) : A w tym czáfu poczęła Litwá z Ruśią pierzchać gdy pola dálej nie mogli wytrzymać. BielKron 409v, 256v, 348, 372v, 391v, 422v; Cervinus vir, Boyázliwy mąż/ nie fmiály który rad pierfcha. Mącz 50a, [407]d; BielSat N4; BielSpr 8v, 16 [2 r.]; Vyżrzeli/ zdziwili fye/ y zaráz zwątpili/ Bárziéy o biégu/ niż potce myślili/ Myślili/ á pirzcháli KochPs 71; Kniáz Constantin [...] miedzy Litwę fskoczył frzodkiem/ Nápomina do bitwy/ bo iufz pierzchać chcieli StryjKron 732; BielSjem 41; WyprPl C2; [StryjKron 243 (Linde); Volck Qqq 3v].*

pierzchać przed kim, przed czym (4): LubPs E2; Ná drugi rok Bolesław wyciągnął z Kijowá/ Ruś przed nim pierzcháła BielKron 348; Pirwey Mołkwá pirzcháła/ przed Litwá/ Polaki/ Teraz Mołkwá ftrwożyła/ Litwę nieboraki. BielSat G3v; KochSob 59.

pierzchać dokąd (3): RejWiz 99v; [w bitwie potkali się Litwa z Tatarzy] ále Litewfki rog przełomion był od Prułow/ ták iż drudzy pierzcháli do Litwy BielKron 384. Cf »pierzchać w stronę«.

pierzchać którędy (1): Nie znalaz ludzi co przed kotem/ Piérzcháią nawiętżym błotem KochSob 59.

W przeciwstawieniu: »pierzchać ... gonić« (4): poczęli Wołofzy pierzchać á náfzy ie gonili y zábijali BielKron 407, 245, 256v, 403.

W porównaniach (2):

~ Jako comparatum (1): Bo wyęc ząwżdy yáko plewy przedemną pirzcháya/ Ci ktorzy bez mey winności tu ná myę powftáya. LubPs E2.

Jako comparandum (1): wnet iáko pierzchać nieuczony Lew/ od mnogiey zgráiey będąc ofkoczony/ [...] Ták fie Strus fpráwował SzarzRyt C2. ~

Zwrot: »pierzchać w stronę« (1): fkáziło ferce Sármátom/ mniemáiąc wielki lud ciągnąć ná pomoc Rzymiánom/ pierzcháli w ftronę. BielSpr 41v.

Przen (2) : Potkayże fie s fwiátem s tą márną obłudá/ [...] Vyrzyfz żeć y to twe fwowolne ciáło/ Będzie pirzcháło. RejZwierc 116v.

Zwroty: »pierzchać [komu] z placu« = ustępować (1): Lacwieć tám Grámmátyką przepiorować przed Pány Ziemiány: ále przyydałi ná nie Mniśzy/ pierzchać im z plácu/ porzuciwfzy Grámmátyki y Rhetoryki OrzList f4v.

»na zad pirzchać« (1): Niechay fye wftydzą/ niech ná zad pirzcháią/ Którzy niewinnéy dułze méy fzukáią. *KochPs* 102.

2. *Rozpryskiwać się, rozsypywać się w sposób nagły i gwałtowny w różnych kierunkach* (3) : Dym mu [*Lucyferowi*] idzye s páłzczęki/ ták iáko mgłą włálnie/ Y s płomieniem ná poły/ áż ílkry piérzcháią *RejWiz* 167v, 41; podkopáli onę bálzthę Azápi áż vpadłá/ drugie zbili dziáły áż drzewá piérzcháły *BielKron* 316.

[*Szereg*: »piierzchać albo latać«: Spóśob palenia álbo wzburzenia Trtęci [...] Abowiem lepiej íeśt ták potrołze niżli wzytłkę zaráz palić. Gdyż częłto piérzcháiąc/ álbo lataiąc/ wítawa á vtwierdza íe *SienHerb* 607b.]

3. *Wylatywać, wypadać [z czego]* (2) : A pan Rey powieda/ Biaległowy práwi náłze/ íą podobne czápłam/ bo iáko czápłá bez przeftánku ye/ á gdziekolwiek leći/ tho z niey piierzcha/ ták biaległowy náłze/ vftáwicźnie íedzą/ y vftáwicźnie teź chodzą/ dla chłodu ná komorkę. *GórnDworz* Q8.

W porównaniu (1): Bo naydziełz drugiego co nie vmie ináčzey mówić íedno iákoby mu rogate kiycze z gęby pirzcháły *RejZwierc* 139v.

4. [*Biegać*: przy którym czáśie [*tj. w cięży*] namíłzy pokoy bywa/ bo ociążáłość nie dopułcza íkákác/ y íyná nołząc nie káźda piierzcha. *HistFort* H2v.]

Synonimy: 1. odbiegać; uchodzić, uciekać, umykać, zbiegać.

Formacje współrdzenne: odpierzchać, popierzchać; pierzchnąć, opierzchnąć, rozpierzchnąć, rozpierzchnąć się, wypierzchnąć.

Cf **PIERZCHAJĄCY**, PIRZCHANIE